

Data przesłania artykułu: 18 VI 2017 r.

Data przyjęcia artykułu do druku: 28 VI 2017 r.

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/AKZ.2017.003>

RAFAŁ JAWORSKI

(Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach
Filia w Piotrkowie Trybunalskim)

ERAZMA GOLDMANA *SPIS ARCHIWÓW AKT DAWNYCH W KRÓLESTWIE [POLSKIM]*

Słowa kluczowe

archiwalia staropolskie; archiwoznawstwo; akta sądów szlacheckich; akta miast

Keywords

Old-Polish archival materials; knowledge of archives; noble courts records; municipal records

Streszczenie

Przedmiotem edycji jest dziewiętnastowieczny spis staropolskich akt sądów szlacheckich i akt miejskich autorstwa Erazma Goldmana, archiwisty w Archiwum Akt Dawnych w Piotrkowie. Dotychczas spis ten znany był jedynie pośrednio, przez publikację Adama Wolffa. Podczas drugiej wojny światowej zniszczeniu uległa większość akt staropolskich

Rafał Jaworski, doktor nauk humanistycznych, pracuje na stanowisku adiunkta w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach Filia w Piotrkowie Trybunalskim. Jego zainteresowania badawcze obejmują archiwoznawstwo, historię polsko-litewskiego państwa Jagiellonów, historię regionalną, źródłoznawstwo i nauki pomocnicze historii oraz edytorstwo źródeł historycznych. Ostatnio opublikował: *Działa, proch i dziura w murze. Listy polskie króla Zygmunta Augusta do wielkorządcy krakowskiego Macieja Błęszyńskiego z lat 1563–1564*, „Klio. Czasopismo Poświęcone

Dziejom Polski i Powszechnym” t. 32, 2015, nr 1; *Wywód archiwalny Józefa Siemińskiego*, „Archiwista Polski”, nr 1, 2015. E-mail: r.a.jaworski@wp.pl

sądów szlacheckich i akt miast przechowywanych w warszawskim Archiwum Głównym Akt Dawnych. Wraz z archiwaliami spłonęły również powiązane z nimi pomoce archiwalne. W tej sytuacji Wolff opracowując wykaz strat w zasobie przedrozbiorowych akt sądowych i miejskich wykorzystał spis Goldmana jako podstawowe źródło informacji na temat zespołów akt, ich wewnętrznego podziału, dat granicznych.

Spis powstał najprawdopodobniej pomiędzy powstał po 1843 a przed 1860 r. Podstawą do przygotowania edycji jest kopia spisu sporządzona w 1872 r. przez Goldmana na potrzeby historyka prawa Romualda Hubego. Goldman w oparciu, jak się wydaje, o sporządzane na potrzeby Komisji Rządowej Sprawiedliwości okresowe zestawienia zasobu poszczególnych archiwów akt dawnych. Stąd też podział materiału według archiwów a następnie według staropolskich powiatów sądowych. Dalej wykazane są akta sądów grodzkich i ziemskich z podziałem na serie oraz podaniem dat granicznych oraz ilością ksiąg. W przypadku akt miejskich Goldman wymienił jedynie miasta których akta znalazły się w danym archiwum akt dawnych.

Jedną z największych strat w zasobie archiwalnym poniesionych przez polską naukę i kulturę podczas drugiej wojny światowej jest zniszczenie większości ksiąg sądów szlacheckich oraz akt miejskich przechowywanych w warszawskim Archiwum Głównym Akt Dawnych. Ponieważ razem z archiwaliami bezpowrotnie przepadły również powiązane z nimi (najczęściej niepublikowane) pomoce archiwalne, często problemem jest ustalenie nawet podstawowych informacji o zespołach takich jak nazwa, daty graniczne, wielkość oraz ogólna charakterystyka ich zawartości¹.

W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabierają wszelkie źródła wiedzy o zniszczonych archiwaliach staropolskich. Stąd też zainteresowanie badaczy przechowywanym w Bibliotece Jagiellońskiej *Spisem Archiwów Akt Dawnych w Królestwie [Polskim] z wyszczególnie[nie]m rodzaju i gatunku akt, w tychże zachowanych* (dalej *Spis*) autorstwa Erazma R. Goldmana, wieloletniego archiwisty Archiwum Akt Dawnych w Piotrkowie².

Jako pierwszy uwagę na spis zwrócił i do obiegu naukowego szerzej wprowadził Adam Wolff³, w opracowaniu poświęconemu oszacowaniu zniszczeń

¹ A. Stebelski, *Dzieje zniszczenia Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie*, [w:] *Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych*, t. I: *Archiwum Główny Akt Dawnych*, Warszawa 1957, s. 15–28.

² *Spis Archiwów Akt Dawnych w Królestwie [Polskim] z wyszczególnie[nie]m rodzaju i gatunku akt, w tychże zachowanych*, Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, rps 5066.

³ J. Grabowski *Adam Wolff – archiwista Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie (1924–1954) i jego wkład w badania mediewistyczne w Polsce*, „Miscellanea Historico-Archivistica” t. 18, 2011, s. 99–108.

wojennych w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w zakresie „akt partykularnych”. W realiach ustroju przedrozbiorowej Rzeczypospolitej były to akta „podkomorskie, ziemskie, grodzkie, konfederackie, komisji cywilno-wojskowych i komisji Dobrego Porządku oraz miejskie, wiejskie itp.”⁴ W sytuacji, w której pomoce archiwalne spłonęły, jak pisze Wolff „sięgamy więc do danych zastępczych, by chociaż częściowo wypełnić brak właściwych inwentarzy”⁵.

Opracowując spis zniszczonych i ocalonych akt, który jest kluczową częścią wspomnianego opracowania, A. Wolff zestawiał dostępne mu spisy, które uznał za najbardziej miarodajne. Jednakże, jak zaznaczył, „«Spis» Goldmana przedstawia ogromną wartość. Jest jedynym wykazem obejmującym całość akt partykularnych i pozwalającym na stwierdzenie ich rozmieszczenia w archiwach w połowie XIX wieku”⁶. Celem Wolffa nie była krytyczna edycja wykorzystanych spisów, lecz opracowanie (możliwie jak najbardziej miarodajnego) sumarycznego zestawienia „akt partykularnych” i określenie zakresu strat w tej grupie akt. Nie jest zamierzeniem piszącego te słowa analiza metody przyjętej przez Wolffa dla ustalenia wewnętrznego podziału, dat granicznych oraz ilości ksiąg. Byłoby to z resztą szczególnie trudne w sytuacji, w której sam autor swej metody nie omówił. Jednakże można dostrzec, że informacje z opracowania Goldmana przyjął on za podstawę, na której oparł swe ustalenia, a pozostałe źródła mają dla niego charakter uzupełniający. Niestety, być może ze względu na brak możliwości (np. czasowych), Wolff odstąpił od całościowego skonfrontowania ze sobą dostępnych mu źródeł wiedzy na temat akt partykularnych (np. w formie tabelarycznej). Ograniczył się jedynie do podania (i to dość wybiórczo) wiadomości o rozbieżnościach dotyczących liczebności ksiąg czy też dat granicznych poszczególnych serii. Innym problemem są częste pomyłki w zestawieniu przy podawaniu informacji ze *Spisu*. Pojawiają się tu informacje błędne, nieznajdujące pokrycia w *Spisie*. Część tych błędów wynika z pewnością z braku dokładnej korekty tekstu⁷. Pojawiają się błędy w zliczeniu ogólnej liczby ksiąg np. danego sądu grodzkiego czy ziemskiego⁸. Powyższe zastrzeżenia oczywiście nie umniejszają wartości zestawienia Wolffa oraz szacunku dla wysiłku jakiego wymagało

⁴ A. Wolff, *Akta partykularne przedrozbiorowe Archiwum Głównego 1381–1835*, [w:] *Straty bibliotek i archiwów warszawskich*, t. I, s. 175, przyp.1.

⁵ Tamże, s. 177.

⁶ Tamże, s. 178.

⁷ Np. w przypadku ksiąg grodzkich kowalskich Wolff podaje daty „1526–1729” (A. Wolff, dz. cyt., s. 198, nr 33), podczas gdy w podstawie podane są lata „1526–1792”.

⁸ Np. u Wolffa ksiąg grodzkich kowalskich jest 104, kiedy suma ich wynosi 89 (zob. przyp. 6). Podobnie ksiąg grodzkich łączycyckich wg. Wolffa jest 840 (A. Wolff, dz. cyt.,

jego przygotowanie. Jednakże właściwym i celowym wydaje się publikacja *Spisu* Goldmana w formie edycji naukowej.

Autorstwo *Spisu* oraz datę jego powstania podaje umieszczone na jego końcu zdanie spisane tą samą ręką co całość rękopisu: „Spis powyższy spisałem i sprawdziłem z Kopią przeze mnie ongi zrobioną w Piotrkowie dnia 20 lutego 1872 r.” i podpis „E. R. Goldman”. O autorze *Spisu* wiemy stosunkowo niewiele. Zniszczenie podczas drugiej wojny światowej akt Trybunału Cywilnego w Kaliszu (którego prezesowi podlegało piotrkowskie Archiwum Akt Dawnych) w części obejmującej akta personalne pracowników trybunału oraz archiwum Komisji Rządowej Sprawiedliwości⁹, sprawia, że nasza wiedza na temat autora *Spisu* ogranicza się do zaledwie do kilku faktów. Erazm R. Goldman, syn Wojciecha, pracę w rosyjskiej administracji rozpoczął w 1838 r., nie wiemy jednak gdzie i na jakim stanowisku. Między 1845 a 1847 r. pracował jako adiunkt w Archiwum Głównym Krajowym Akt Dawnych. Od 1848 r. został „adiunktem akt dawnych w Piotrkowie”. Z tym stanowiskiem jest odnotowywany do 1862 r. Później pracował w archiwum jako „pomocnik archiwisty akt dawnych w Piotrkowie” (w latach 1863–1868), a następnie jako „archiwista Archiwum Akt Dawnych w Piotrkowie” (od 1869 r.). Z tym stanowiskiem uchwytany źródłowo po raz ostatni w 1875 r. Raczej jest mało prawdopodobne, aby opiekował się zasobem piotrkowskiego archiwum do 1882 r., kiedy jego zasób przeniesiono do Warszawy.¹⁰

Do obowiązków Goldmana należała troska nad powierzonym zasobem. Podejmował m.in. starania o zapewnienie powierzonemu jego pieczy archiwum właściwe warunki lokalowe.¹¹ Z racji zajmowanego stanowiska przeprowadzał kwerendy na potrzeby instytucji państwowych oraz osób prywatnych w sprawach majątkowych. Poszukiwania archiwalne czy też wykonywanie odpisów na potrzeby naukowe pozwoliło mu poznać szereg historyków aktywnych w II poł.

s. 198, przyp. 7), gdy w rzeczywistości jest ich 940. W tym przypadku błąd może mieć charakter wydawniczy.

⁹ A. Stebelski, *Akta władz wymiaru sprawiedliwości i sądów polskich XIX wieku 1807–1876*, [w:] *Straty bibliotek i archiwów warszawskich*, t. I, s. 280–289, 294–299.

¹⁰ Biografia piotrkowskiego archiwariusza wymaga jeszcze pogłębionych poszukiwań. Podstawowe informacje na temat E. Goldmana zob. R. Jaworski, *Archiwum Akt Dawnych w Piotrkowie i archiwalia piotrkowskie w świetle korespondencji Erazma R. Goldmana z Romualdem Hube (1870–1876)*, „Piotrkowskie Zeszyty Historyczne”, nr 18, 2017 (w druku).

¹¹ Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim, *Akta miasta Piotrkowa 1746–1945*, sygn. 10, s. 154–157, 177–178, korespondencja Goldmana z Magistratem Miasta Piotrkowa z l. 1867–1868.

XIX w.¹² Przy okazji jednej z takich kwerend Goldman poznał Romualda Hubego, senatora i historyka prawa¹³.

W 1867 r. Hube nabył majątek Stobecko Szlacheckie pod Radomskiem i ostatecznie przeprowadził się do niego w 1869 r.¹⁴ Na jego zlecenie w związku ze sporem granicznym, Goldman przeprowadził kwerendę w podległym archiwum poszukując materiałów dotyczących Sobecka. Z czasem zaczął wykonywać dla Hubego prace wykraczające poza typowe kwerendy prawno-majątkowe. Między innymi przeprowadzał poszukiwania w księgach piotrkowskiego Archiwum Akt Dawnych oraz sporządzał różnego rodzaju odpisy¹⁵. W ramach tych prac powstał spis będący przedmiotem edycji.

W liście pisanym z Piotrkowa dnia 27 II 1872 r., a więc tydzień po dacie podanej w Spisie, piotrkowski archiwariusz poinformował Hubego:

Powziąwszy wiadomość z listu JW Pana pisanego [...] iż JW Pan życzy sobie mieć spisy wszystkich Archiwów Akt Dawnych w Królestwie, takow[y] zrobiwszy, załącznie JW Panu tutaj przesyłam. Brak w nim tylko spisu Głównego Archiwum Królestwa w Warszawie. Jeżeli JW Pan sobie życzy i tegoż Archiwum spisu, p. [Walenty – przyp. RJ] Hubert¹⁶ naczelnik tegoż odmówił, tobym ja się wystarał przez znajomych o otrzymanie tegoż.¹⁷

Z powyższego fragmentu wynika, że do listu dołączony był Spis.

Przytoczona wyżej adnotacja pozwala również przypuszczać, że podstawą do jego sporządzenia był kopia wcześniej zrobiona przez Goldmana. Ustalenie, kiedy powstała wspomniana kopia, jest podstawą do ustalenia wartości informacji zawartych w spisie. Wolff na podstawie podobieństw pomiędzy zakresem

¹² Wiemy, że piotrkowskie archiwum odwiedził w 1870 r. Adolf Pawiński. Informacja pochodzi z listu Goldmana do Hubego (Piotrków, 10 VII 1870 r.). Zob. Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, rps 5007, t. 1, k. 192).

¹³ W. Sobociński, *Hube Romuald Jan*, [w:] *Polski słownik biograficzny* (dalej PSB), t. 10, red. K. Lepszy, Wrocław 1962–1964, s. 70–73.

¹⁴ K. Dunin, *Romuald Hube (1803–1890). Studium biograficzno-bibliograficzne*, [w:] *Romualda Hubego Pisma, poprzedzone zarysem biograficzno-krytycznym przez Karola Dunina*, t. 1, Warszawa 1905, s. XXXVII.

¹⁵ Szerzej na ten temat R. Jaworski, dz. cyt.

¹⁶ J. Karwasieńska, *Hubert Walenty*, [w:] PSB, t. 10, red. K. Lepszy, Wrocław 1962–1964, s. 80.

¹⁷ Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, rps 5007 t. 1, k. 197v. Goldman wykorzystał okazję by poskrzyżać się swojemu ustosunkowanemu korespondentowi na ogrom obowiązków, z którymi musi się samotnie zmagać w piotrkowskim archiwum.

informacji zawartych w spisie a urzędowymi sprawozdaniami składanymi przez poszczególne archiwa akt dawnych do Wydziału Sprawiedliwości przyjął, że pierwotny spis powstał ok. 1843 r.¹⁸ Biorąc pod uwagę, że dwa lata później Goldman rozpoczął pracę w Archiwum Głównym Krajowym, możemy *terminus post quem* przesunąć na rok 1845. Być może przy okazji pracy w Warszawie (np. w ramach obowiązków służbowych) Goldman zbierał informacje o zasobie poszczególnych archiwów akt dawnych.

Interesującą sugestią poddał w swym artykule Piotr Bańkowski. Przypomniał w nim umieszczone w wydanym w 1860 r. drugim tomie Encyklopedii Orgelbranda hasło „Archiwa” autorstwa Leopolda Herbuta.¹⁹ W tym obszernym tekście znalazło się szczegółowe zestawienie zasobu archiwów akt dawnych. Według Bańkowskiego, w części poświęconej zasobowi Archiwum Akt Dawnych w Warszawie Herbut posługiwał się *Spisem akt dawnych* autorstwa Feliksa Bentkowskiego. Natomiast w części drugiej, poświęconej pozostałym archiwom, posługiwał się „być może danymi, jakie w tym czasie zgromadził piotrkowski archiwista Erazm Goldman, po którym dochował się do dziś w Bibliotece Jagiellońskiej (nr 5066) pt. *Spis archiwów akt dawnych w Królestwie z wyszczególnieniem rodzaju i gatunku akt, po tychże zachowanych*”²⁰. Porównanie informacji z hasła z danymi ze *Spisu* potwierdza sugestię Bańkowskiego. Możemy więc przyjąć, że *Spis* jest kompilacją zestawień poczynionych na potrzeby sprawozdawczości dla władz zwierzchnich w różnych okresach²¹, a powstał po 1845 a przed 1860 r.

Goldman nadał *Spisowi* układ geograficzno-rzeczowy. Poszczególne archiwa akt dawnych oznaczono kolejnymi dużymi literami alfabetu: Warszawa (A), Kalisz (B), Piotrków (C), Radom (D), Kielce (E), Kraków (F), Płock (G), Łomża (H), Lublin (I), Siedlce (J)²². Małymi literami łacińskimi archiwariusz oznaczył

¹⁸ T. Mencil, *Losy staropolskich akt partykularnych w latach 1795–1815*, „Archeion”, t. 31, 1959, s. 26; tenże, *Z dziejów staropolskich akt władz partykularnych mazowieckich i podlaskich w XIX wieku (Spisy zawartości Archiwów Akt Dawnych w Płocku, Łomży i Siedlcach)*, „Miscellanea Historico-Archivistica” t. 1, 1985, s. 37–63.

¹⁹ P. Bańkowski, *Dwa zapomniane artykuły o Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie*, „Archeion” t. 29, 1958, s. 32–39. O Leopoldzie Hubercie zob. P. Bańkowski, „Pamiętniki Historyczne” Leopolda Huberta, czyli jak publikowano przed stu laty źródła historyczne z Archiwum Głównego Akt Dawnych, „Archeion”, t. 29, 1958, s. 52–54; tenże, *Hubert Leopold*, [w:] PSB, t. 10, red. K. Lepszy, Wrocław 1962–1964, s. 78–80.

²⁰ P. Bańkowski, *Dwa zapomniane*, s. 31.

²¹ To tłumaczy różną szczegółowość opisu w poszczególnych partiach spisu Goldmana.

²² Goldman przygotowując *Spis* kilkakrotnie pomylił się w numeracji archiwum. W edycji podajemy numerację poprawioną.

poszczególne powiaty sądowe przedrozbiorowej Rzeczypospolitej. Jeśli księgi grodzkie i ziemskie miały własne serie, Goldman oznaczał je małymi literami alfabetu łacińskiego lub greckiego. Podaje również daty graniczne poszczególnych serii (w zapisie *od ... do...*) oraz liczbę ksiąg.

O ile w *Spisie* opis akt sądów szlacheckich jest (przy swoich ograniczeniach) dość szczegółowy, to w przypadku akt miejskich ogranicza się jedynie do wyliczenia miast z których akta pochodzą. Różnica ta wynika z poziomu ich opracowania. Akta sądów szlacheckich jako pozostające stale w obrocie prawnym, były przedmiotem zainteresowania ze strony instytucji państwowych i społeczeństwa, natomiast akta miejskie wypadły z obiegu prawnego po radykalnej reformie stosunków miejskich przeprowadzonej przez zaborcę. Początkowo zrezygnowano nawet z przenoszenia ich do archiwów akt dawnych pozostawiając w archiwach miejskich. Ostatecznie jednak Komisja Rządowa Sprawiedliwości zarządziła ich przeniesienie „w miarę sposobność i dostatecznych lokalów”. W listopadzie 1842 r. Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych postanowiła w porozumieniu z Komisją Rządową Sprawiedliwości spowodować przekazanie akt miejskich do archiwów akt dawnych z uwagi na zawarte w nich transakcje kupna i sprzedaży nieruchomości oraz akty dotyczące „praw miast rządowych i prywatnych”. Natomiast Komisja Spraw Wewnętrznych wydała zarządzenie do burmistrzów w miastach, aby przekazali akta do archiwów akt dawnych. Akta te pozostawały, mimo przeniesienia, nieuporządkowane. Wynikało to przede wszystkim z faktu, że archiwiści mieli dostatecznie dużo pracy z aktami sądów szlacheckich, które pozostawały w obrocie prawnym i nie mieli czasu na zajmowanie się zespołami o znaczeniu jedynie historycznym. Ten stan rzeczy widać w *Spisie* Goldmana, gdzie tylko w przypadku archiwum gubernialnego warszawskiego i piotrkowskiego podane są szczegółowe informacje o aktach miejskich.

Edycja *Spisu* Goldmana wydaje się tym bardziej pożądana, że wiedza o jego istnieniu jest (przede wszystkim dzięki Wolffowi) powszechna, to jednocześnie jego zawartość znana jest jedynie pośrednio, poprzez zestawienie sporządzone przez warszawskiego historyka. W przeciwieństwie do innych źródeł wykorzystanych przez Wolffa *Spis* pozostaje dotychczas w formie rękopisu, dlatego ważnym i pożytecznym jest podanie go w formie edycji. Oczywiście nie możemy wykluczyć, że jeszcze w polskich i zagranicznych zbiorach jeszcze czekają na odkrycie spisy archiwaliów starsze od spisu Erazma Goldmana, które pozwolą zweryfikować, uzupełnić lub poprawić podane w nim informacje²³.

²³ Przykładem mogą być spisy opublikowane przez J. Soszyńskiego. Por. J. Soszyński, *Spis ksiąg ziemskich barańskich z 1647 roku*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Hi-

Edycję przygotowano zgodnie z zaleceniami instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i początku XX w.²⁴ Ze względu na specyfikę źródła w kilku kwestiach zdecydowano się na odstępnie od zaleceń instrukcji. W edycji nazwy geograficzne pozostawiono w formie oryginalnej, bez ich modernizowania. Zrezygnowano również z rozwiązywania tychże nazw w przypisach rzeczowych. Jest to zgodne z przyjętą już wcześniej praktyką edytorską przy publikacji tego typu wykazów²⁵. Zdecydowano również na nadanie edycji formy tabeli mając na względzie zwiększenie czytelności źródła oraz uniknięcia powtórzeń formuły „od...do...” Z tych samych względów przypisy odautorskie (w liczbie trzech) zdecydowano się umieścić wśród przypisów rzeczowych. Jednocześnie zachowano układ poszczególnych części tekstu.

Erazm R. Goldman

**Spis Archiwów Akt Dawnych w Królestwie [Polskim]
z wyszczególnie[nie]m rodzaju i gatunku akt, w tychże zachowanych
(BJ rkps 5066)**

A. Archiwum Akt Dawnych Guberni Warszawskiej w Warszawie

a. Akta brzeskie

Recognitionum	1521	1792	ks. 95
Relacionem i Decretorum	1583	1790	ks. 67
Oblatarum	1692	1727	ks. 9
Plenipotentialium	1745	1768	ks. 1
Manualy	1591	1783	ks. 6
Debitorum	1727	1792	ks. 2

starych”, t. 19, 1999, s. 121–154; tenże, *Spis ksiąg ziemskich suraskich z 1647 roku (suraskie ziemskie inscriptionum i decretorum)*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, t. 21, 2003, s. 343–360; tenże, *Dwa spisy zaginionych podlaskich ksiąg sądowych z 1647 r. (tykocińskie ziemskie inscriptionum i decretorum)*, „Studia Podlaskie” t. 9, 1999, s. 111–119.

²⁴ I. Ihnatowicz, *Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i początku XX wieku*, „Studia Źródłoznawcze” t. 7, 1962, s. 99–124.

²⁵ Np. T. Mencil, *Z dziejów staropolskich akt*, całość.

Regestra Causarum	1777	1783	ks. 1
Terrestria	1399	1794	ks. 25

b. Akta przedeckie

Recognitionum	1523	1794	ks. 101
Debitorum	1777	1794	ks. 2
Relationum	1637	1792	ks. 19
Copiarum	1760	1787	ks. 13
Decretorum	1747	1789	ks. 4
Terrestria	1603	1647	ks. 4

c. Akta kowalskie

Recognitionum	1526	1792	ks. 45
Relationum	1631	1788	ks. 20
Decretorum	1576	1791	ks. 17
Manuały	1594	1710	ks. 6
Regestra Causarum	1543a	1759	ks. 1
Terrestria	1608	1670	ks. 4
Grodzkie i ziemskie z XV i XVI w. pomieszane			ks. 2
Copiarum	1727	1791	ks. 13

d. Akta radziejowskie

Recognitionum	1659	1794	ks. 26
Debitorum	1777	1794	ks. 1
Oblatarum	1726	1794	ks. 4
Relationum	1659	1792	ks. 2
Decretorum acti castrensis	1659	1794	ks. 12
Decretorum manualia	1692	1791	ks. 6
Plenipotentiarum	1761	1780	ks. 2
Dotyczące czopowego	1727	1768	ks. 2
Regestra Causarum	1615	1791	ks. 12

e. Akta łączycykie

Recognitorium	1462	1794	ks. 400 nb. 1 dissoluta
Podkomorskie (Succamerarialia)	1598	1637	ks. 1
Relationum	1553	1793	ks. 267
Oblatarum	1729	1795	ks. 75
Decretorum	1557	1791	ks. 157
Plenipotentiarum	1660	1791	ks. 14
Debitorum	1777	1791	ks. 6
Manuały	1528	1653	ks. 19
Taryffy	1789	1790	ks. 2
Terrestria Powiatu Łęczycykiego	1385	1753	ks. 163

f. Akta ziemskie powiatu brzezińskiego

1415	1750	ks. 45
------	------	--------

g. Podobnież powiatu ostrawskiego

1397	1792	ks. 52
------	------	--------

h. Akta ziemi rawskiej

Grodzkie Recognitionum	1604	1792	ks. 40
Grodzkie Debitorum	1777	1794	ks. 13
Grodzkie Manifestationum	1694	1792	ks. 27
Grodzkie Relationum	1763	1792	ks. 29
Grodzkie Decretorum	1720	1792	ks. 12
Grodzkie Plenipotentiarum	1763	1788	ks. 5
Grodzkie decret posteristis na granicę dóbr Drzewica z roku 1784			1

β. Ziemskie powiatów rawskiego i bialskiego

1546	1746	ks. 6
------	------	-------

γ. Ziemskie i grodzkie Regestra Causarum

1759	1792	ks. 23
------	------	--------

δ. Komisji Cywilno-Wojskowej

1790	1792	ks. 9
------	------	-------

ε. Metryki urodzenia, chrztu, ślubu i śmierci

1790	1791	ks.10 i 11
------	------	------------

i. Akta ziemi sochaczewskiej

μ. Akta grodzkie

Recognitionum	1657	1792	ks. 28
Relationum	1657	1792	ks. 27
Plenipotentiarum et Juramentorum	1658	1745	ks. 3
Copiarum	1662	1792	ks. 49
Decretorum	1553	1791	ks. 17

ξ. Ziemskie powiatu sochaczewskiego

Recognitionum	1660	1791	ks. 9
Copiarum	1747	1791	ks. 8
Decretorum	1747	1791	ks. 5

v. Akta ziemskie powiatu mszczonowskiego

1442	1791	ks. 17
------	------	--------

Ź. Akta grodzkie i ziemskie

Regestra Causarum	1659	1792	ks.22
-------------------	------	------	-------

k. Akta ziemi gostyńskiej

Grodzkie	1693	1792	ks. 3
Ziemskie gostyńskie i gąbińskie	1788	1792	ks. 12
Dissoluta d.			

l. Akta całej ziem czerskiej

1. Akta grodzkie

Perpetuitati vel Donationum	1589	1793	ks. 42
Inscriptionum vel Obligationum	1563	1749	dok. 6
Debitorum		1790 1794 ks. 3	
Juramentorum et Plenipotentiarum	1693	1792	ks. 82
Manifestationum	1628	1790	ks. 77
Oblatarum	1723	1789	ks. 56
Komisji Cywilno-Wojskowej	1790	1791	ks. 9
Lustracje i Taryfy			numerów 10

2. Akta grodzkie i ziemskie czerskie

Dudki	1445	1590	ks. 59
-------	------	------	--------

3. Akta ziemskie powiatu czerskiego

1582	1679	ks. 22
------	------	--------

4. Akta ziemskie powiatu wareckiego

1416	1688	ks. 31
------	------	--------

5. Akta ziemskie powiatu grójeckiego

1425	1683	ks. 37
------	------	--------

6. Akta ziemskie powiatu garwolińskiego

1540	1683	ks. 20
------	------	--------

7. Akta powiatu czerskiego, wareckiego, grójeckiego
i garwolińskiego

1720	1797	ks. 19
------	------	--------

8. Akta powiatu bialskiego

1769	1797	ks. 17
------	------	--------

l. Akta ziemskie i poaustriackie powiatu garwolińskiego
i siemickiego

Perpetuatio	1792	1810	ks. 7
Protestacje	1792	1798	ks. 15
Plenipotentiarum	1792	1810	ks. 2
Debitorum	1792	1796	ks. 1
Decretorum	1792	1797	ks. 2
Sentencje sądowe	1792	1797	ks. 5
Sumariusze	1792	1796	ks. 5

m. Powiatu kamieńczykowskiego

Recognitionum	1541	1689	ks. 45
Inscriptiones	1580	1756	ks. 32
Relationum et Decretorum	1694	1796	ks. 22
Plenipotentiarum	1718	1796	ks. 27
Copiarum	1703	1792	ks. 27
Regesta casuarum	1659	1796	ks. 15

a. Akta poaustriackie

Inscriptionum	1796	1810	ks. 4
Protestacje	1796	1809	ks. 1
Sumariusze	1796	1810	ks. 3

b. Akta miejskie

Bolimowa	1578	1790	ks. 18
Brdowa	1559	1815	ks. 9
Brześć Kujawskiego	1726	1786	ks. 2
Cegłowa	1664	1810	ks. 7
Gąbina	1635	1791	ks. 4
Góry Kalwarii	1676	1796	ks. 15
Grójca	1766	1796	ks. 14
Przeżoźewa	1533	1809	ks. 3 i 13
Inowódza	1784	1835	ks. 2
Kamieńczyka	1623	1810	ks. 14
Karczewa	1733	1811	ks. 6
Kazimierza	1440	1839	ks. 8
Kowala	1539	1794	ks. 29
Łatowicza	1730	1810	ks. 8
Lubrańca	1784	1799	ks. 1
Łodzi	1474	1835	ks. 6
Łowicza	1538	1777	ks. 14
Mogielnicy	1749	1810	ks. 1
Wieszowej	1554	1793	ks. 59
Radziejowa	1445	1805	ks. 23
Radycza	1720	1823	ks. 2
Sompolna	1638	1808	ks. 3
Stanisławowa	1635	1812	ks. 5
Wiskitek	1728	1788	ks. 1
Zgierza			urywki 48/94

B. Akta Archiwum Akt Dawnych Guberni Kaliskieja. w Sieradzu²⁶

a. Powiatu szadkowskiego

Terrestria	1417	1768	ks. 105
------------	------	------	---------

b. Powiatu sieradzkiego

Ziemskie i wiecowe	1386	1792	ks. 103
Decreta Terrestria	1747	1793	ks. 15
Regestra Causarum Terrestrum Siradiae we Szadku celebratum	1640	1793	ks. 25
Księgi ziemskie powiatu sieradzkiego i szadkowskiego do wotowania na sejmikach z r. 1791			ks. 9

c. Akta grodzkie sieradzkie

Castriensia Siradiensia	1405	1520	ks. 39
Resignationum	1512	1794	ks. 236
Oryginały poprzednich	1564	1697	ks. 64
Relationes 1583 1792			ks. 189
Oryginały tychże	1610	1773	ks. 50
Terminorum citationum ad Iudici Castrensia Siradiensia	1691	1791	ks. 23
Decreta Judicialia Castrensia Siradiensia	1544	1792	ks. 179
Originalia eorundem	1632	1771	ks. 6
Registra causarum castriensia	1633	1792	ks. 115
Plenipotentiarum	1660	1793	ks. 10

²⁶ Przypis odautorski: *Są obecnie w Kaliszu.*

d. Akta civitatis Siradiae

Advocalialia	1432	1795	ks. 68
Consularia	1590	1779	ks. 4

e. Akta różnej osnowy

Konstytucje, podymne, pogłówne, lustracje powiatów sieradzkiego i szadkowskiego	1628	1792	ks. 25
Dyplomata, tych najwięcej na pergaminie dotyczących sieradzkiego	1450	1777	sztuk 23

f. w Kaliszu tejże guberni

1. Acta Terrestria Calisiensia

Decretorum et Relationum	1491	1687	ks. 73
Inscriptiones	1633	1791	ks. 39
Decretorium acti castriensia	1780	1790	ks. 3

2. Acta Castrensia Clisiensia

Decretorum	1663	1792	ks. 226
Resignationum	1566	1678	ks. 15
Inscriptiones (dudki)	1410	1472	ks. 20
Inscriptiones (in quatro)	1460	1493	ks. 242
Relationum	1601	1794	ks. 273
Inscriptiones et Relationes	1474	1760	ks. 15
Plenipotentiones	1690	1793	ks. 7
Juramentorum	1662	1716	ks. 2
Decretorum zwane Actieantia	1560	1791	ks. 17
Dectetorum zwane Actieantia	1784	1790	ks. 19

Oblatarum	1543	1792	ks. 15
Succamerarialia gravitalia	1557	1783	ks. 10

d. Akta różnej osnowy

Konstytucje	od 1616 do 1642 z lat 1734, 1764, 1767, 1775		ks. 5
Komisji Cywilno-Wojskowej	1790	1792	ks. 3
Tabele ludności i kominów z r. 1789			2
Lustracje starostw i województwa kaliskiego	1765	1789	2
Taryfy powiatów kaliskiego i końskiego od 1620 do 1682 i z r. 1765			2
Taryfy powiatów gnieźnieńskiego, konińskiego, pyzdrowskiego, nakielskiego i konińskiego z r. 1620			6
Rewizje mostów z r. 1767			1
Klasyfikacja ofiary powiatu kaliskiego w r. 1789			1
Prawo rzymskie			1
Regestr konstytucji z r. 1629			1
Komisji Cywilno-Wojskowej 1790/1791			1
Plenipotentiarum z lat 1786 (1787, 1789, 1791)			1

Akta dawnej ziemi wieluńskiej

a. Akta grodzkie

Inscriptionum (dudki)	1412	1561	ks. 4
Inscriptionum (in quarto)	1500	1792	ks. 136
Realationes (in quarto)	1592	1793	ks. 69
Inscriptionum et Relationum (in quarto)	1520	1791	ks. 249
Decretorum	1566	1793	ks. 57
Decretorum	1575	1792	ks. 69
Oblatarum	1540	1795	ks. 50
Oblatarum	1742	1792	ks. 45
Saccam erariulia gravitalia	1539	1783	ks. 10

b. Akta różnej osnowy

Miscellanea w jednym pliku			14
Plenipotentiarum	1745	1777	ks. 7
Komisji Cywilno-Wojskowej	1790	1792	ks. 2
Różne w plikach			sztuk 64

c. Akta dawne powiatu konińskiego

d. Akta dawne powiatu ostrzeszowskiego

e. Akta miejskie

1. Działoszyna	5. Ostrzeszowa	9. Szczercowa
2. Kalisza	6. Praszki	10. Trzemeszna
3. Kleczewa	7. Pyzdr	11. Tuliszkowa
4. Lutomirska	8. Mikstata	12. Wielunia

C. [Akta Archiwum Akt Dawnych] w Piotrkowie

Oddział Iwszy

Akta podkomorskie graniczne b. województwa sieradzkiego

1538	1664	in fol. 8	dudek 4 ks. 12
------	------	-----------	----------------

Oddział IIgi

Akta b. ziemstwa piotrkowskiego

Inscriptiones (dudki)	1398	1477	ks. 6
Podobnież tego folia	1465	1558	ks. 25
Tegoż rodzaju in folio	1559	1673	ks. 47
Decretorum in folio	1747	1792	ks. 8
Relationum et Oblatarum	1754	1791	ks. 19

Odział IIIci

Akta grodu piotrkowskiego

Inscriptionum (dudki)	1390	1504	ks. 8
Inscriptionum (in folio)	1559	1794	ks. 77
Obligationum et Debitorum	1563	1710	ks. 111
Indextionum Obligationum et Debitorum Ausceptowe i Manuały w teczach	1560	1699	sztuk. 83
Inducti Relationum	1560	1717	ks. 88
Relationum suscepty i oryginalne	1600	1794	ks. 171
Podobnież obejmujące w sobie oblaty chowane w tekach	1561	1792	sztuk 72
Plenipotentiarum	1640	1792	w teczach 18
Iudicija i sentencjonarze	1595	1723	ks. 20
Decretorum	1561	1791	ks. 166

Akta b. ziemstwa radomskiego

Inscriptionum (dudki)	1410	1454	ks. 5
Inscriptionum (dudki)	1464	1558	ks. 15
Inscriptionum (in folio)	1559	1765	ks. 50
Decretorum	1747	1763	ks. 3

Odział Vty

Akta b. grodu piotrkowskiego

Inscriptionum (dudki)	1397	1504	ks. 6
-----------------------	------	------	-------

Odział VIty

Comissionis Bonum Ordinis (Dobrego Porządu)	1780	1792	ks. 40
Księgi pojedyncze różnej treści			ks. 6
Taryfy dystrybucji soli wielickiej			ks. 100

Oddział VIIty

Akta z epoki b. Księstwa Warszawskiego

Sądu ziemiańskiego piotrkowskiego z r. 1807 i 1808	vol. sztuk 443
Sądu pojednawczego piotrkowskiego z tych że lat	vol. sztuk 846

Oddział VIIIty

Akta z czasów b. rządu pruskiego
1795–1807

Woluminów, plik i podszytów różnej grubości	sztuk 3711
Map, szkiców, inwentarzy i też dóbr i wsi różnych tek	sztuk 132

Oddział IXty

Akta dawne miast

1. Brzeźnicy	1575	1808	7	
2. Kamińska	1541	1795	6	
3. Konięcpola	1506	1806	50	
4. Pajęczna	1604	1808	13	
5. Piotrkowa	1.	1572	1795	111
	2. Wielkiej Wsi	1597	1699	3
	3. Jurydyki ²⁷	1592	1789	3
6. Pławna	1713	1806	1	
7. Radomska	1565	1807	45	
8. Sulejowa	1721	1820	10	
9. Tuszyńska	1660	1820	2	
10. Wolborza	1604	1794	4	

P.S. W tym ze Archiwum znajdowało się prócz tego Inkwizycji opieczętowanych sztuk 200 z których spis treściwy zrobiony przez E. Goldmana indziej się mieści,

²⁷ Przypis odautorski: *Te trzy stanowią obecnie jedno.*

lecz z polecenia Prezesa Trybunału w Kaliszu przesłany do Komisji Rządowej Sprawiedliwości pod dn. 12/24 lutego 1857 r. sub Nro 21.

D. Akta Archiwum Akt Dawnych Guberni Radomskiej w Radomiu

Akta tak ziemskie, jak i grodzkie powiatów radomskiego, sandomierskiego, opoczyńskiego składają się z ksiąg Perpetuitatis a serii Inducti, Relatorum, Oblatarum, Decretorum ect.

1. Powiatu radomskiego

	1410	1797	razem ksiąg 791
Grodu tegoż	1597	1827	

2. Powiatu sandomierskiego

Podkomorskie	1473	1788	8
W ogóle inne	1473	1788	438

3. Powiatu opoczyńskiego

Księgi rozmaite oprócz podkomorskich	1420	1784	346
---	------	------	-----

E. Akta Guberni Kieleckiej w Archiwum Akt Dawnych w Kielcach

1. Akta chęcińskie

a. Akta ziemi chęcińskiej	1428	1797	ksiąg 55 fasc.32
b. [Akta] grodu chęcińskiego	1439	1780	ksiąg 311 fasc. 88
Podkomorska	1437	1605	1
c. Akta ziemi lelowskiej	1788	1795	ks. 14 fasc. 12

2. Akta siewierskie

Ziemstwa	1404	1802	ks. 13 fasc. 3
Grodu	1545	1790	ks. 148 fasc. 32

3. Powiatu wiślickiego lub Nowego Miasta Korczyna

Ziemskie	1395	1786	ks. 100 fasc. 29
Grodzkie	1703	1793	ks. 42 fasc. 94
Podkomorska	1471	1613	1

F. Akta w Archiwum Akt Dawnych w Krakowie²⁸

A. Akta ziemskie i grodzkie

b. Województwa Krakowskiego powiatów

1. bieckiego	4. lelowskiego	7. sandeckiego
2. czechowskiego	5. oświęcimskiego w częściach	8. szczyrzyckiego
3. krakowskiego	6. proszowskiego	9. księżskiego

B. Akta ziemstwa b. Województwa Krakowskiego

Powiatu proszowskiego	1441	1647	35
Powiatu ksiąskiego	1409	1658	49
Powiatu lelowskiego	1420	1646	41
Colloquiorum originalium antiqui Palatinatus Cracoviensi	1388	1570	41
Inducta colloquia etc.	1389	1661	6
Miscellanea	1640	1675	6
Capturalia	1647	1675	2
Ziemskie b. Województwa Krakowskiego jako i powiatu krakowskiego	1528	1649	108

²⁸ Przepis odautorski: *Te zdaje się że przeniesione do Archiwum Królestwa tj. do Głównego w Warszawie.*

Wojewodzińskie	1620	1665	4
Regestra	1397	1602	5
Podkomorskie	1588	1791	9
Różnej treści			685

B. akta grodu b. Województwa Krakowskiego rozmaite

1428	1796	księgi i pliki 1587
------	------	---------------------

C. Akta apelacyjne proaustriackie Galicji Zachodniej

1796	1810	księgi, pliki i fascykuły 1404
------	------	--------------------------------

**G. Akta w Archiwum Akt Dawnych Guberni Płockiej
w Płocku**

a. Dawnego Województwa Płockiego

1. Grodu płockiego	1530	1794	ks. 707
2. Ziemi płońskiej	1483	1792	
3. Ziemi płockiej			
4. Ziemi bielskiej			
5. Ziemi raciąskiej			
6. Ziemi sierpskiej			

b. Ziemi ciechanowieckiej

Grodu ciechanowskiego	1580	1796	483
-----------------------	------	------	-----

c. Ziemi dobrzyńskiej

Grodu dobrzyńskiego	1543	1768	ks. 214
Ziemskie dobrzyńskie	1653	1791	

d. Ziemi nurskiej

Grodu nurskiego	1616	1797	ks. 455
Ziemskie nurskie	1777	1796	
Grodu ostrołęckiego	1776	1797	
Ziemskie ostrołęckie	1767	1797	
Grodu ostrowskiego	1571	1799	
Ziemskie ostrowskie	1733	1799	

e. Ziemi różańskiej

Grodu różańskiego	1568	1799	ks. 186
Ziemskie różańskie	1552	1791	
Grodu makowskiego	1658	1795	ks. 39
Ziemskie makowskie	1741	1793	
Grodzkie i ziemskie sieluńskie	1490	1759	ks. 40
Grodu pułtuskiego jurysdykcja biskupia	1570	1800	ks. 16

f. Ziemi wyszogrodzkiej

Grodu wyszogrodzkiego	1501	1793	ks. 204
Ziemskie wyszogrodzkie	1483	1791	

g. Ziemi zakroczymskiej

a. Grodu zakroczymskiego	1592	1793	ks. 441
b. Ziemskie zakroczymskie	1483	1796	
c. Ziemskie nowomiejskie	1777	1796	

h. Ziemi zawikrzańskiej

Grodzkie i ziemskie mławskie	1453	1796	ks. 253
Grodzkie i ziemskie szreńskie	1421	1792	
Ziemskie wiedzbońskie	1513	1689	

i. Akta miast

1. Andrzejowa	9. Brok	17. Nasielska	25. Radzanowa
2. Biezunia	10. Dobrzynia	18. Nura	26. Różana
3. Bielska	11. Janowa	19. Ostrowi	27. Sochocina
4. Bobrownika	12. Kaniowy	20. Ostrołęki	28. Renbowa
5. Bodzanowa	13. Kuczborka	21. Płocka	29. Szreńska
6. Ciechanowa	14. Lipian	22. Płońska	30. Wyszogrodu
7. Chorzel	15. Malcowa	23. Przasnysza	31. Zakroczymia
8. Czerwińska	16. Mławy	24. Pułtуска	

W ogóle ksiąg 431, a wszystkich w archiwum w Płocku 3655.

H. Akta Archiwum Akt Dawnych Guberni Augustowskiej w Łomży**A. Ziemi łomżyńskiej**

Akta ziemskie	1421	1775
Akta grodzkie	1421	1791

b. Powiatu zambrowskiego

Akta ziemskie i grodzkie	1445	1785
--------------------------	------	------

c. Powiatu ostrołęckiego

Ziemskie	1455	1773
----------	------	------

d. Powiatu koleńskiego

Ziemskie	1450	1580
Grodzkie	1550	1799

B. Ziemi wiskiej**a. Powiatu wiskiego**

Ziemskie	1450	1796	
Podkomorskie	1600	1623	ks. 1

b. Powiatu radziwiłłowskiego

Ziemskie	1552	1794
----------	------	------

c. Powiatu wąsoskiego

Ziemskie grodzkie	1473	1795
-------------------	------	------

d. Szczerzyńskie

Ziemskie popruskie	1795	1800
--------------------	------	------

C. Ziemi bielskiej

Powiatu tykocińskiego

Ziemskie	1617	1792
Prawa, konstytucje i uniwersały	1563	1793

D. Akta miast

1. Augustowa	5. Łomży	9. Suwałk	13. Wizyjna
2. Filipowa	6. Nowogroda	10. Tykocina	14. Zambrowa
3. Kolna	7. Przerośla	11. Wysocza	
4. Lipska	8. Radziłowa	12. Wierzbałowa	

I. Akta w Archiwum Akt Dawnych Guberni Lubelskiej
w Lublinie

Akta lubelskie

Ziemskie	1468	1818	279
Podkomorskie	1436	1791	38
Grodzkie	1536	1796	1066

Akta urzędowskie

Ziemskie	1500	1636	37
----------	------	------	----

Akta chełmskie

Ziemskie	1479	1810	130
Podkomorskie	1443	1786	3
Grodzkie	1565	1796	446

Akta krasnystawskie

Ziemskie	1438	1810	93
Grodzkie			

Akta parczowskie

Ziemskie	1794	1800	3
----------	------	------	---

Akta szczebrzeskie

Grodzkie	1612	1807	31
----------	------	------	----

Akta horodelskie

Ziemskie	1469	1615	12
Grodzkie	1540	1778	70

Akta grabowieckie

Ziemskie	1524	1777	33
Grodzkie	1502	1781	270

Różnej treści

Fragmenta

1. Lubelskie	1593	1721	plików 55
2. Chełmskie	1429	1792	pliki 13
3. Różnych ziem, powiatów i lat			ks. 218

Wszystkich ksiąg i plik 3356

J. Akta w Archiwum Akt Dawnych Guberni Siedleckiej w Siedlcach

a. Ziemi liwskiej	1581	1810	458
b. Ziemi łukowskiej	1657	1810	517
c. Ziemi stężyckiej			341
1564			
1810			
d. Ziemi drohickiej	1792	1810	37
e. ziemi mielnickiej	1776	1810	28

Akta miast

1. Adamowa	5. Dukudów	9. Kopsowa	13. Maciejowic	17. Terespoła
2. Bialskiego hrabstwa	6. Drągowa	10. Łomazów	14. Ostrowa	18. Żelechowa
3. Biały	7. Tarnowa	11. Łosic	15. Piszczaca	
4. Bobrownika	8. Kodzela	12. Łukowa	16. Stężycy	

W ogóle ksiąg miast 267, a wszystkich w archiwum w Siedlcach 1605.

Spis powyższy spisałem i sprawdziłem z Kopią przeze mnie ongi zrobioną w Piotrkowie dnia 20 lutego 1872 r.

E. R. Goldman

■ Archiwalia

Biblioteka Jagiellońska w Krakowie

– rps 5007, 5066

Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim

– Akta miasta Piotrkowa 1746–1945

■ Bibliografia

Bańkowski P., *Dwa zapomniane artykuły o Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie*, „Archeion” t. 29, 1958.

- Bańkowski P., *Hubert Leopold*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 10, red. K. Lepszy, Wrocław 1962–1964.
- Bańkowski P., „*Pamiętniki Historyczne*” Leopolda Huberta, czyli jak publikowano przed stu laty źródła historyczne z Archiwum Głównego Akt Dawnych, „*Archeion*” t. 29, 1958.
- Dunin K., *Romuald Hube (1803–1890). Studium biograficzno-bibliograficzne*, [w:] *Romualda Hubego Pisma, poprzedzone zarysem biograficzno-krytycznym przez Karola Dunina*, t. 1, Warszawa 1905.
- Grabowski J., *Adam Wolff – archiwista Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie (1924–1954) i jego wkład w badania mediewistyczne w Polsce*, „*Miscellanea Historico-Archivistica*” t. 18, 2011.
- Ihnatowicz I., *Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i początku XX wieku*, „*Studia Źródłoznawcze*” t. 7, 1962.
- Jaworski R., *Archiwum Akt Dawnych w Piotrkowie i archiwalia piotrkowskie w świetle korespondencji Erazma R. Goldmana z Romualdem Hube (1870–1876)*, „*Piotrkowskie Zeszyty Historyczne*”, nr 18, 2017 (w druku).
- Karwasińska J., *Hubert Walenty*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 10, red. K. Lepszy, Wrocław 1962–1964.
- Krochmal J., *Kalendarium dziejów Archiwum Głównego Akt Dawnych i jego poprzedników (1807–2011)*, „*Miscellanea Historico-Archivistica*” 18, 2011
- Mencel T., *Losy staropolskich akt partykularnych w latach 1795–1815*, „*Archeion*”, t. 31, 1959.
- Mencel T., *Z dziejów staropolskich akt władz partykularnych mazowieckich i podlaskich w XIX wieku (Spisy zawartości Archiwów Akt Dawnych w Płocku, Łomży i Siedlcach)*, „*Miscellanea Historico-Archivistica*” t. 1, 1985.
- Sobociński W., *Hube Romuald Jan*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 10, red. K. Lepszy, Wrocław 1962–1964.
- Soszyński J., *Dwa spisy zaginionych podlaskich ksiąg sądowych z 1647 r. (tykocińskie ziemskie inscriptionum i decretorum)*, „*Studia Podlaskie*” t. 9, 1999.
- Soszyński J., *Spis ksiąg ziemskich barańskich z 1647 roku*, „*Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi*”, t. 19, 1999.
- Soszyński J., *Spis ksiąg ziemskich suraskich z 1647 roku (suraskie ziemskie inscriptionum i decretorum)*, „*Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi*”, t. 21, 2003.
- Stebelski A., *Akta władz wymiaru sprawiedliwości i sądów polskich XIX wieku 1807–1876*, [w:] *Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych*, t. I: *Archiwum Głównego Akt Dawnych*, Warszawa 1957.
- Stebelski A., *Dzieje zniszczenia Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie*, [w:] *Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych*, t. I: *Archiwum Głównego Akt Dawnych*, Warszawa 1957.
- Wolff A., *Akta partykularne przedrozbiorowe Archiwum Głównego 1381–1835*, [w:] *Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych*, t. I: *Archiwum Głównego Akt Dawnych*, Warszawa 1957.

Summary

Erazm Goldman's List of Archives of Old Documents in the Kingdom [of Poland]

This edition concerns the 19th-century inventory of Old-Polish noble courts records and municipal records created by Erazm Goldman, an archivist in the Archives of Historical Records in Piotrków. Until now the inventory has been known only indirectly, through Adam Wolff's publication. During World War II most of Old-Polish judicial and municipal records stored in the Archives of Historical Records in Warsaw were destroyed. Along with archival materials, also finding aids burnt down. In this situation Wolff, preparing a list of losses of pre-partition judicial and municipal records, used the Goldman's inventory as a fundamental source about the fonds, their internal division and dates.

The inventory was created probably between 1843 and 1860. The ground for this edition is a copy of the inventory made in 1872 by Goldman for a legal historian Romuald Hube. It seems that Goldman worked using lists of holdings of particular archives of historical records, produced periodically for the Governmental Committee for Justice. This resulted in dividing materials according to archives and Old-Polish judicial districts. Later the inventory enlists records of municipal courts and provincial courts, divided into series, with dates and numbers of books. In case of municipal records Goldman listed only these towns, which records were stored in a particular archives of historical records.